

CODEX

BRASNYÓ ISTVÁN

MOHOLI-VÖLGY

Miért e frigy, honnan csapott le rám jéggé dermedt hullámod, s fenn, a partélen a szárcsasírás, mikor télbe fordulok és a mélyút falait nap nem éri már, sem szálló füst, egyészet; de nem változtat s nem ment, a szükség pajzsot emel, maga elé vonja a kitaszítottakat, a ködben fújtató dombhát legördül az ekliptikus síneken, formáját lábam elé lötyintí — egy szőlőtő, egy fűz, ritka fehér lángolás a füveken, ó: soha, soha! — talpam a sárga fém felett gázol.

S akkor újra hallom: vedlik a dió. A színskálán zöld és barna szultán-szakáll, a félhold lassan metszi át a polipkarokat s gyűjti egy esőszak, ott füstölögve csap le a zápor még a rothadás festetlen szekere előtt, két rétegben vonul el felettem: a körforgás immár örök. A dió három ujjam közé fogva szíjjelnyílik, a négy égtáj felé három ujjam közül, a galamb újból vércsét vesz üldözőbe, ezer veréb baglyot káromol. Itt felötlik a mi szigetünk, cigány-lomb, a gyümölcsös köré drótháló fon a tökszár.

A karvaly éjszakában az utakon lesekszem. A töltés paravánján, egészen fönn, mintegy az ég peremén roppant poloskahad: vonul a nyáj, mögötte a kifakult tükröben függ a karvaly. Mozdulatlan. Üvegre szegezett. Mint a csontsípokon, süvölt a szegek ütötte réseken át a levegő. Itt lenn kutya csahol és fentről kutya válaszol. Telefonhuzalokba harap a hang, kétszer mar bele, foga kicsorbul és vásott. Valahol az orrtő táján tompa nyomás, szemfogak duzzadó gyökere préseli gyémántok közé a fejet. Lehajolok és a bárányt felnyalábolom. Szalmabárány, nyakán a szalmacsóva, üvegszemén jégrozsa. A köpenyegem elhagytam valahol. Sűrűsödik és felizzik a sötétség, a mez-telencsigák.

Egyre izgékonyabb: a vakolat lehántja magáról a meszet, virít a csupaszság. Innen nem vezet út, a szamár sem megy tovább, lerázza terhét, farkával csapkodja fekete tomporát; a farka végén végződik a kereszt, felfüggesztve szamárbőr-feszület. És az esték, a lidérc kigyúl s a ladik orrán látszik az örvény, a zónán keresztül vert hidak alatt. A nádszálon felfut a víz, földre föld nehezkedik. Mozdul a sár-

kányfarok, háttal feléje térdepelünk a számárborón — felkunkorodik, lesújt, felkunkorodik, lesújt: az égre fröcsköli az első csillagot. Pikkes ujjai között a torzsok megnyomorodnak.

Milyen sors vár rám, miért e frigy, honnan csapott le rám jéggé dermedt hullámod? Már semmim sincs, de a tiéd minden gazdagság, s gyöngyözik rajtam a verejték, de tiéd a hajnalok nyirka és a száraz kenyértörés. A vigasz, az elenyésző harmat, a fehérre meszelt útjelző kövek és a bocskorok szegezett talpa. Tiéd a csodálat, bújnék kanyarokkal dús lelkedbe. Azt a vén sárkányt nem hagyom megölni, a lép utolsó lakóját, a tőzegevőt, mely sikeresen szegül a gőzösök ellenébe, hajókürt-bögeése halomról halomra csap.

Ha valaki távozna — de mondtam, nincs mód távozásra —, értetlen szemmel meredne vissza, nézné testetlen fiaid. Hajlongva lépegetnek az alkonyatba omló nap felé, odvuk odvas föld, szikso és eltemetett halál. És nem jól teszi, aki kívül marad a dicséretes körön. Mindig kezdem, kezdet a végállomás és kezdet a születés, a csonka húrok, egyik végüknél rögzítve. Támad a szél, gyermeteg istenünk kezét fenytón áldásra emeli és a tollas ég a citerába kap: a húrok még nyugtalanítanak, de a sás a földre borul, a vadkacsák meredeken húznak.

KAVILLÓ

Kavilló felett egy koponya forog.

A szárnyas sárga csont csupasz. Mit ér a mi rettentő ellenszegülésünk és dühödt tiltakozásunk? Magában forog és kiégett szeme jövőnk elé kémlel. Mi fészkelhet benne? A sírás mögött, amikor elfordítja rólunk a szemét?

Ha tudnám, mi jogon ítékezünk, egymást mi jogon gyötörjük békétlen éjszakák során, míg pár csöppnyi olajunk ellobban! Szegénységemet mellemre tekerem — ki nem viselt kígyót a keblében? —, hogy elfeledjem a sérüléseket, melyeknek eredetét magam előtt is titkolom. Valakinek a nyomát követem, valaki a nyomomban jár: mármost ki kinek a nyomán? — kérdezem.

A poharak között is volt egy méregpohár és volt kilenc bujdosó pohár, talpuk kerek fejtető.

És megbillentem: a fogak kezem után kapnak.

A zöld iszap még himbálózik, a szél egy kévét szakít le a bordák-ból — engednek az inak és a tüdő rózsaszínje a réztálba ereszkedik, mögötte a szív, egy elenyésző, homályos dobbanás; így, vértelenül, a billentyűs szerkezet szárazon halápoló halszáj.

Aztán az a csörgés, az a kapirgálás a mennybolt alatt, ahol a vihar hátborzasztó légszákjai egy pukkanással széjjelhasadnak: a békaeső, a jégeső, a forgószél részeg diülöngélése, aranyhalak a barázdákban. Kifenjük a földből előrántott kardot, és az emberi káposztafőknek iszonyatos pusztulása lészen!

Igen, mert ez játék, mert a bűgőcsiga szemünk örvénye, és a kötélugrás mögött már ott a feneketlen szakadék, és a kimetszett gége:

nincs annál nagyobb öröm, és a felnyársalt kedves pajtások — ó, sakkban tartjuk a világot, idegenek hazája! A nyáron nem ring bárány, már felfaltunk minden bárányt, csont üszkösödik a parázson. És mindenünk forgó koponyánk, szemérmetlen örülteké.

Az aklok előtt csatakos szalma. Az arc: tövises tarló; ki veri rám éjnek évadján az ablakot?

Zörget, bevigyorog és rám tátja száját, mögötte kedvteléseim elvonnak, hirtelen sikoltása az asztalhoz láncol. Egyhangú dobolás a harangok búráján, a harangláb nyikorgó közeledtét magába nyeli a föld, amott kiszakad belőle mély, különb égövről eredő sóhajtsként a vörös pára, egy szempillantásra elővillan az óceán. Jöhetnek a testvérek, akiket szorosan magamhoz ölelek, ezek a nemtelen párdúc fattyak, jöhetnek: felkészülten, elhessentem magamtól utolsó napjaim, emléktük se maradjon; egyedül, ha jól emlékszem erre az illatra, akkor a karbol illata szálldos még itt, denevérszárnyakon, megkerülve a függő méhrajokat, körmével recscentve össze testük páncéltalan, szőrrel tarkított torát, terpeszkedő, izelt lábaik; a pókok most egy csomónyt engednek a levegőt átszelő hálók vitorláján.

Rovarok! a forgó koponya fejem felett közelébb állít hozzátok. Rovarok! egy borús délelőtt szegekkel tűzködtem tele a bőröm. Az oszlop hegyén Oszlopos Simon, magán az oszlopon szent Sebestyén! Ők ketten a végtelenség polgárai, zsebükben jó helyről való ajánlások. Rovarok, én is ajánlom magam, karbolszagom árulás, öltözékem, ez a vászondarab, ez a sorstársam, kibontott lobogó. Ó, pók létem! Honnan kölcsönözzem hozzád a hasonlóságot?

Érdekes, az én időm sohasem fog elérkezni. Megrekedtem a kés élén. Hová forduljak? Lovagló ülésben a tetők élén, alattam az egész ország, fáklyásmenetek és hallatlan dáridók. Egyenesen sajnálatra méltónak érzem magam, ha eszembe jut, hogy ifjabb koromban nem tanultam meg tisztességesen lovagolni. Mert akkor tudnám, hogy az elkövetkező pillanatban jobbra zuhanok-e vagy balra. De így, a bizonytalanság nyílt vizein... És nem tudom rászánni magam, hogy akár jobb felől, vagy akár bal felől próbáljak meg lehangeredni. Lenn szögesdrót sodrony, avar alá rejtve. Mellekre térdepel eged, Kavilló!

Fenn nyikorogva fordul a koponya, mindig csak szembe, és én vagyok az, aki legközelebb áll hozzá. Ezért éltessük ezt a szép napot, húzzátok meg a harangokat!

A N A G Y - J Á R Á S O K

Mielőtt átmenelném szemem a szivárvány ívén — a szivárványerek a bűdös mocsári halakal — békák szemébe tapadt piócaraj: a szivárvány fészkei — gémyakú nádszál arcomba suhint. Szekér elé fogva menetelnek a katonák, csizmásan, sapkásan, oldalgyveresen.

Az égtáj nagylelkűsége sárrá alázva.

De örült legyező! Hol vannak a sugárküllők és hol a nap véres keze? Előbb a címerék zománcát éri, amelyen rést üt a rozsdá és az oxigén, majd tetves hadi lobogókra hág. Ez a tisztességtelen természet végső ajánlata: reménységgel kecsegtet s tölt el bennünket.

Fortyogó tömeg, kráterek iszapja, homlokunkra csap a szederjes tajték. Visszakanyarodva az egyéni sötétséghez, a fejeken kétoldalt

bever az eső. Furcsa szavak, szilárd és tömör építmény, akár a fecskék fészke, szánandóan hasznos. Itt állunk a küszöb előtt, ezüstbillentyűsen, irreális remeteségben. Elemi félelmemet ingem alá rejttem, így fagyos pokol érint, felőlem már ronggyá szakadhat a világ — a füstölgő darabok elúsznak, jön egy üres tenger-értelem, a magyarázat és az indoklás; a lélek baritonja szárnyal, verdes, görcsbe szorul — husággal úzzétek a lelket!

Am mi van a bőröm alatt, ha kívül a testem, zsigereim a felszínen; mi harapózott ily mélyen a bőröm alá? Belül táncra perdülök, belül a ragyogás, belül a források csápjá. Fortyélos a magam iránti könyörületességem, megfér egy tojásbéjban, zavartalanul, hamuban költött, akár a XX. század.

Végre testet öltetek, és a veletek született orcátlanság főnyeremény, akárcsak a bálnának két korcs lába a rengeteg hájfalakon túl. A szűkség szorongattatásaikor közétek áll e páratlan emlős, az idéetlen borjú, a hasatokba váj, a lapos és kerek almába bimbózó köldökötökön. Párát fújva forgatja szűzmáriás éremnyi szemét, az életlen elméjük felsőbb engedéllyel közelébb hajolhatnak.

Kutatok emlékeid között, te fekete, te szerencsétlen: teknőc pán-céljába nyúlok, tejút-gerincoszlopod átmetsz és a bordák esernyődrót-vonulatain vörös plüssre feszítve kirajzolódik a Bika, a Kos, a Szűz, a Kaszás. Egyszer éreztem magam otthon: benned, amikor tulajdon szagomra futottam, és úgy kaptam magamba, mint kutya a kutyaiba, a csigolyák közé.

Hová vezetted kiéhezett komondoraidat? Mint egy darab holdfény fekszenek az ólak előtt, s a fellegekig rúgnak, ha jó a Vadász, mancsuk szakállas véső.

Mély fészked a föld alatt, sátoros üreg, lepkebáb. A fű között ördögi gyutacsaink csütörtököt mondanak.

S Z E G E D I O R S Z Á G Ú T

A bodzák szegényes fürtjei leroskadnak, a por szféráin érvénytelen időszak, amikor is a terep, a meggyzín rázkódás, sudár repeszekben a magasságok felé tör. A szalmagulák alatt a sün álmának második szakaszához érkezett; az óriássün, bajunk szoptatója, tuskés dajka.

Miből teremtsük meg halotti imánkat, zengő ócsárlásaink mily anyagból gyúrjuk, mely rózsából kössük, — vagy nyakunkba vetve nyargaljunk úttalan utak széltén-hosszában s tegyük, mint a borbélylegények, vándor szücsök, szijgyártók, s bizzunk, hogy jól végződik, ami el sem kezdődött?

Tehetetlen karok, vezettek, érintetlen útmutatók!

Arrafelé fut el, ami mellékes. Itt mindig a veleje halad, a kiaszott lényegesség, a parázs, a szoros gyeplő.

Hangtalanság kiált, varjufészkekből támad rikoltó egünk, egértelevény és kipárolgás, repedt kőlapok átka hetediziglen.

A répaprizmák felett a háromszögbe zárt szem, amely lát.

Hajbókolok a gabonakeresztek előtt. A cséplés pillanata elérkezett: előre, rágcsálók! A szabadság körzetei felé, ahol a rögök a kékségbe mállanak. Viszontagságos utatok kísérje gyanútlan étvágyunk és a

puszta szerűk, a delej virágai. Én számba veszem a nyereséget, a mérleg bal tányérjába egyetlen aranytallérom vetve.

A szikes hosszán nyúlik, ezen a helyen haránt üti át ólomékje az országot. Őt borjú fúj a só leplére. Majd még egy, távolabb, tarka, szarvain rézgombok. És vágják a bika, bögése az árkok fölé falat húz, a súlyos visszhang átszökken a locsoló-csatornákon, összerántva a víz színét. Mi dolgom van itt?

Én a térfogatot szemeltem ki, hogy az ürbe alávessem a függőönt. Sohasem rándul a zsinór! Hever a porban, gyűrűzik, hurka a nyakunkon.

És az út menti karám? A bot rezes füle? Mint a túfok, csak belebotlasz.

Atdőfhető ez az egész, tartalmatlan masszává hígított, nyálkás légtömeg; befal, elönt, és hogy a mocsokról ne szóljak. A másik véglet a sikertelenség. Keményen állon ragad, vonzol a por hosszán, lehetetlen róla leválni: sem úgy, hogy egy tagod feláldozd, sem másképp. Lealjasítva szeret.

Egy kemény lélegzetvétel. Még egy, és mordul alattad. Ismerem, pocolyától vörös porcfűg. Miért hallgat manapság a postakocsi kürtje?

A csenevész fákat öleli fehér részeivel. Innen az erő a nyugton maradáshoz: egy helyben, tapodtat sem a rábukó ég felé. Föl, föl, örökké.

A ló átlép rajta, vágta épp tizenkét ugrás. Jöjjenek a hálaadók!

Ép csont és törött csont: a sisakot így is, úgy is a földhöz csapom, gurul, karikázva úszik a zavaros árkon, majd egy fücsomón fennakad. Csak kézen járva közelíthetném meg, lábbal a nap felé, fejjel a földet döngölve és nyilazva. Már lemondtam arról, hogy szemem föltétlen gázlómadarak csipkedjék ki, tűzokfiak kaparják. Visszatérve a nyugodt kerékvágásba, lesópróm magamról a hulló szünyogvadászokat — jó napot.

Este meg, amikor felszakad a seb, rákoppintok a gyertya lángjára: maradjunk sötétben. Ez a türelem az elvérzéssel határos, míg meg nem jelenik a kéz hirtelensége és kapkodása, az elfajzott vér, a tőlem idegen felindulás.

A szemének ugrik valami — talán a szemének — bánja is, az oltvány pár perce már él, a vérkör szelepei zilálnak.

Énelém ne jöjjetek az úton.

KUTAS

A jajgatás áttöri a dobhártyákat, fagyos földkéreg alól szakadó: ez az ébredés; szemetet hintek a szélbe, tisztátalan fővel, a hideg hajnal elé — bizonytalan haza. Szerte földimogyoró, a felület különálló eredmény. Az ízek különbséget tesznek, még a várt kép is összezsugorodik, a szájpadráson az égbolt lüktetése. Kék eres, ezernyi szem, ezt a fejet ma föláldozzuk.

Messzire nyúlnak a szarvak, a nap-arcot magamra öltöm, körbejárjon az ének!

Mit kívánsz? A kijelölt sorvadó soványodás az utolsó effektív rém. Feltörik a sátrak helyét a széjjelgurult ólomgolyókat kutatva titkon,

a lapított fém már a homlokhoz ütődött és levált. Ez a tanítás mérge, a halál, a jéggé fagyott fekete béka.

Ahol egy rés támad, ott már kiömlök. Egysíkú leszek, idomulok hozzá, messze jár tőlem a büszkeség és a kénes eső. Érjük csak el a lángot, bátran, hőköljön előttem a sárga folyam és a medrek vándorlása!

Mikor lesz ős, amikor a salaktöltést a parttalan hullámok sírokra mossák; mikor lesz, hogy egy borús reggelen Isten szíve az ágyam fölé fészkel, vagy lányosan sima mellkasomba?

Már csak a szív csatangol, minden alaki árnyat levetve, kitartóan, vetülete kormos falvakra nyomorodott.

Egy pózna mered, szárnyakon függve mered bensőmben: fürtösödnek a rég karóba vontak.

És íme, a légi kutyák. Ki vonhatja kétségbe a terjengő talajvíz jajongását, a zúgók keserves gátjain való alábukást. A sárba tiport bankjegyeket, az értéktelenséget. Már rég a fák fölé nőttünk. Mindenből kivonjuk a magunknak járó részt, marad a fejadag, a zszisikek, az ocsú hántolt világa.

De a kutyák rohamoznak. Szabadon illan el életünk, a tizenhat százból vert kötél szemembe lengő kóca.

Mielőtt a föld alatti járatokra törnének az ekék, és a patadobaj felverné álmaik, — mert nem tudjuk, kik vetették örült vetésekkor ide a csontjaik, és egyáltalán, a kormos csontok vacogásának mi a jelentősége, úgy a barázdában többé nem tapos láb. Mert mit teremnek a csontok? Csúnya neveket és szitkokokat; innen vagyok még, hogy megnevezhessem.

Téged szeretlek egyedül. Egy vagyok veled Mária Terézia asszony nemrégiben datált térképein.

Én voltam az első, aki a padlásodra hágtam egy fülesbagolyért.

Még most sem érek fel veled.

Az ocsmány, a rothadt fészek mi a te értetlenségedhez képest? Nem és nem. A szánalom kisebb a homokszemnél. Ez a tájkép diadala, a természetes gyümölcse, amit megjegyeztem, és kinnal hordom a sorsod, körömmel karcolt jegyzék.

Felülről zárt, hermetikus labda, a nyomorúság első víziója; szemérmetlen, és fokozódik a káosz, a négy vaskos agyaglára feszített baldachin alatt a legdrasztikusabb szerszámok és egyszerű gépek, valamint, többek között G. és M. és D. földbirtokos urak félcilinderei a kakastollal, a nyilaskereszttel, a turániak jelvényével és a nagyképűséggel, a csizmaszárral stb. Ki viselhetne még fejetlen csizmát?

Most feljegyzem még a felégetett szekerek számát, s hogy a lovakról rongyokban lóg a bőr, természetellenesen súlyos virág.

Kire hallgatni a roppant lejtőkön, a szélárnyékban, ahol nyílt utakra hangol a kilátás, a keserű tejen át a rögfejekig, kire hallgatni?

Még mielőtt összegyűrném a képet, egy szót:

Ne úzzuk egymást, a dolgok eleje rendületlen.